

Opgavenboekje

Eindronde Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2016

Inhoud	pagina
Aanwijzingen voor de kandidaten	2
A De bamboedam	3
B De Rolling Stones in Cuba 'libre'	4
C Geologie in de Tunneloorlog	5
D Kruikenzeikers en globalisering	7
Verantwoording	8

Aanwijzingen voor de kandidaten

Deze toets bestaat uit vier vraagstukken, elk met een aantal deelvragen.

Het totaal aantal te behalen scorepunten is 48.

A	De bamboedam	11 punten
B	De Rolling Stones in Cuba 'libre'	12 punten
C	Geologie in de tunneloorlog	13 punten
D	Kruikenzeikers en globalisering	12 punten

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden en dergelijke) dan worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Bij de 'uitlegvragen' wordt gelet op de volledigheid van de uitleg. Bij een volledige uitleg moet je vaak een oorzaak en een gevolg daarvan noemen. Voor zo'n volledige uitleg krijg je meestal 2 scorepunten. Voor een uitleg die gedeeltelijk juist is, kan de beoordelaar 1 scorepunt toekennen. Zorg dat je uitleg zo beknopt mogelijk is. Bij 'redeneer-' en 'beschrijfvragen' moet je antwoord meestal bestaan uit een aantal stappen. Aan het aantal scorepunten kun je zien hoeveel stappen er gegeven moeten worden.

Schrijf alle antwoorden met het bijbehorend nummer op je antwoordblad. Gebruik voor elk vraagstuk (A tot en met D) een nieuw antwoordblad.

Gebruik bij deze toets de 54e druk van De Grote Bosatlas en het bijgeleverde Bronnenboekje. Bij elke vraag kun je desgewenst gebruik maken van de atlas. Bij elk vraagstuk begint de nummering van de bronnen met 1. De bronnen zijn dus niet doorgenummerd.

Het gebruik van kladpapier, rekenmachine en geodriehoek / liniaal is toegestaan.

Je hebt voor deze toets 120 minuten de tijd.

Succes!

Opgave A De bamboedam

Bij deze opgave horen de bronnen in het bronnenboekje bij A.

Gebruik de atlas.

Mangrove of vloedbos komt voor in tropische kustgebieden met getijdewerking. Alleen op Antarctica en één ander werelddeel komt geen mangrove voor.

1p 1 Welk werelddeel is dit?

Zoals in veel dichtbevolkte gebieden wordt op Java veel grondwater opgepompt om het te gebruiken als drinkwater.

2p 2 Geef aan dat het oppompen van grondwater zowel bijdraagt aan absolute zeespiegelstijging als aan relatieve zeespiegelstijging.

Gebruik de bronnen 1 en 2.

De bamboedam moet de kusterosie stoppen. Uiteindelijk moet de bamboedam leiden tot het aangroeien van de kust. Op termijn zal de dam overbodig zijn.

4p 3 Beschrijf de wijze waarop de bamboedam

- zal leiden tot het aangroeien van de kust;
- op termijn overbodig zal zijn.

Een alternatief voor de bamboedam is het bouwen van een betonnen muur. Het bouwen van zo'n muur is duurder dan de aanleg van de bamboedam.

2p 4 Geef twee andere nadelen van een betonnen muur ten opzichte van de bamboedam.

Het idee van de bamboedam kan gezien worden als een Nederlands exportproduct. Het past zowel bij het aanwinnen van land zoals dat in Noord-Nederland eeuwenlang gebeurde (zie bijvoorbeeld atlaskaart 36B), als bij het huidige kustbeheer in Nederland.

2p 5 Geef aan dat het idee van de bamboedam past bij

- de manier waarop in Noord-Nederland eeuwenlang land werd gewonnen;
- het huidige kustbeheer in Nederland.

Opgave B De Rolling Stones in Cuba 'libre'

Bij deze opgave hoort de bron in het bronnenboekje bij B.

Gebruik bron 1.

- 2p 6 Beredeneer dat Cuba rond 1990 abrupt in een diepe economische crisis terecht kwam.

Gebruik de kaartbladen De Wereld Ontwikkelingskenmerken.

Je kunt je afvragen of je Cuba moet indelen bij de centrum-, de semi-perifere of de perifere landen.

- 2p 7 Beredeneer bij welke van deze drie groepen landen je Cuba het best kunt indelen op basis van de scores van Cuba op de ontwikkelingskenmerken in de atlas.

De Verenigde Staten hebben jarenlang een beleid gevoerd waarbij Cubanen, als enigen ter wereld, automatisch een verblijfsvergunning kregen en hulp ontvingen. Waar andere Latijns-Amerikanen aan de grens werden tegengehouden, werden Cubanen met open armen ontvangen en kregen ze een arbeidsvergunning. Een *braindrain* uit Cuba werd zelfs bevorderd.

- 2p 8 Geef twee redenen waarom de Verenigde Staten dit beleid ten aanzien van Cubanen zo lang hebben gehanteerd.

In maart 2016 bracht president Obama een historisch bezoek aan Cuba. Hij pleitte ervoor Amerikaanse investeringen op Cuba makkelijker te maken.

- 2p 9 Beredeneer dat dit op Cuba zou kunnen leiden tot *braingain*.

Waarschijnlijk zullen in de eerste jaren na de toenadering de centrum-periferietegenstellingen binnen Cuba versterkt worden.

- 2p 10 Beredeneer dit.

Het concert van de Rolling Stones in Havanna wordt gezien als een mijlpaal in de geschiedenis van Cuba.

- 2p 11 Geef aan
- welk begrip van toepassing is op de verspreiding van een cultuurelement als muziek van de Rolling-Stones;
 - waarom dit concert als een mijlpaal gezien wordt.

Opgave C Geologie in de Tunneloorlog

Bij deze opgave horen de bronnen in het opgavenboekje bij C.

Gebruik de bronnen 2 tot en met 5.

Uit de sedimentlagen die sinds het Mioceen zijn gevormd op de plek waar nu de Kemmelberg ligt, kun je afleiden dat in sommige periodes de zee rustig en in andere periodes onrustig is geweest.

- 2p 12 Geef aan dat je uit de sedimentlagen kunt afleiden dat de zee in sommige periodes rustig en in andere periodes onrustig is geweest.

Gebruiken de bronnen 2 tot en met 4.

De Kemmelberg is een zogenaamde getuigenberg.

- 2p 13 Beschrijf aan de hand van twee exogene processen het ontstaan van deze getuigenberg.

Gebruik bron 4.

Op de flanken van de Kemmelberg ligt löss (ook wel leem genoemd), een materiaal met een fijnere korrelgrootte dan zand.

- 2p 14 Geef aan
- in welk geologisch tijdvak dit materiaal is afgezet;
 - op welke manier dit materiaal hier terecht gekomen is.

De geallieerde opperbevelhebber Foch noemde de Kemmelberg in de Eerste Wereldoorlog 'het oog van Vlaanderen'.

- 1p 15 Wat bedoelde hij met deze uitspraak?

Gebruik de atlas.

De Ardennen in Wallonië zijn op een heel andere manier gevormd dan de heuvelrug waartoe de Kemmelberg behoort. Het ontstaan van de Ardennen kun je in een aantal stappen beschrijven.

- a Rivieren als de Maas snijden zich in en vormen diepe dalen.
 - b In het Devoon en Carboon worden lagen zand, klei en kalksteen afgezet.
 - c Schoksgewijze opheffing als gevolg van de vorming van de Alpen.
 - d In de zee ten noorden van Ardense schiervlakte wordt kalksteen gevormd (die nu in Zuid-Limburg aan het oppervlak ligt).
 - e Door langdurige erosie ontstond een schiervlakte.
 - f Tijdens de Hercynische plooiingsfase worden gesteentenlagen geplooid en over elkaar heen geschoven.
- 2p 16 Zet de stappen a tot en met f in de juiste chronologische volgorde.

Gebruik bron 5.

Tijdens de oorlog wist het Duitse leger kortstondig de heuvelrug te bezetten. Voor de artillerie was dit gunstig, maar voor het graven van de tunnels niet.

2p **17** Geef aan

- waardoor het op de heuvelrug moeilijker was om tunnels te graven;
- op welke wijze de geologische samenstelling van de heuvelrug eraan bijdroeg dat het zo moeilijk was om er tunnels te graven.

Gebruik atlaskaart 96.

Bij het stadje Nieuwpoort bevinden zich veel sluizen, onder andere in de rivier de IJzer. De Fransen maakten in de Eerste Wereldoorlog gebruik van deze sluizen om het gebied tussen Nieuwpoort en Diksmuide onder water te zetten. Hiermee wilden zij voorkomen dat de Duitsers via de route ten noorden van de heuvelruggen Calais zouden bereiken.

2p **18** Beredeneer dat om het gebied onder water te zetten de sluizen bij Nieuwpoort steeds geopend en weer gesloten moesten worden.

Opgave D Kruikenzeikers en globalisering

Bij deze opgave horen een bron in het bronnenboekje en de 24 informatiebronnen in de enveloppe.

Gebruik bron 1, de informatiebronnen in de enveloppe en kaartblad 249. De twee foto's in bron 1 lijken op het eerste gezicht weinig met elkaar te maken te hebben. Toch is er een verband. Dit verband kun je achterhalen door een aantal informatiebronnen te raadplegen. In de enveloppe die je bij deze opdracht krijgt zitten 24 informatiebronnen: korte teksten, foto's en afbeeldingen. Deze informatiebronnen en kaartblad 249 uit de atlas bevatten elk informatie over het verband tussen de twee foto's. Je kunt deze informatiebronnen en de gegevens op de atlaskaart met elkaar combineren tot een compleet 'verhaal' rondom de twee foto's.

- 12p 19 Schrijf een essay waarin je
- het verband tussen de twee foto's in bron 1 duidelijk maakt (3p);
 - een analyse maakt van de situatie in Bangladesh (3p);
 - aangeeft aan welke randvoorwaarden een oplossing voor de situatie in Bangladesh moet voldoen (3p).

*Gebruik in je essay de volgende begrippen: *multinationals*, *transporttechnologie*, *de-industrialisatie*, *comparatieve voordelen*, *footloose (industrie)* en *soft state* (3p).*

Je essay mag maximaal 350 woorden bevatten. Tel het aantal woorden, bijvoorbeeld via de functie 'woorden tellen' in Word. Noteer het aantal woorden onder je essay.

Verantwoording

© 2016 Stichting Aardrijkskunde Olympiade Nederland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Auteurs: Rob Adriaens, Mathijs Booden, Hans Maas, Bart Pijpers, Lody Smeets

Advies: Arij Eisberg, Thea Hooyman, Maarten Kimmel, Thomas de Leeuw, Ruud van Roon, Lieuwe Veerman

Eindredactie: Rob Adriaens, Bart Pijpers

Vormgeving omslag: SLO

Vormgeving binnenwerk: Cito, afdeling MMS en Leander van de Walle

De Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2016 wordt mede mogelijk gemaakt door bijdragen van:

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
- Cito, Instituut voor Toetsontwikkeling, Arnhem
- Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen
- Fontys Lerarenopleiding Tilburg
- Hogeschool van Amsterdam
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Hogeschool Utrecht, Archimedes Lerarenopleiding
- KNAG, Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap
- Noordhoff Atlasproducties, Groningen
- Radboud Universiteit Nijmegen
- SLO, Nationaal expertisecentrum voor leerplanontwikkeling
- Unie van Waterschappen